SVOBODA СВОБОДА

UKRAINIAN DAILY — УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

Пам'ятаймо про Україну!

VOL. XCVII. No. 234. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, DECEMBER 7, 1990 CENTS 25 ЦЕНТІВ ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 7-го ГРУДНЯ 1990 Ч. 234. РІК XCVII

В УКРАЇНІ СУДЯТЬ ПІКЕТУВАЛЬНИКІВ

Київ (УНІАР). — Тут 1-го грудня за пікетування Лук'янівської тюрми з вимогою звільнити Степана Хмару заарештовано і засуджено на різні терміни ув'язнення Олену Руду-Діхтяр з Білої Церкви, Олега Коденчука з Одеси та киянина Олега Бабича.

Проте, як виявилося, заборона проводити масові акції у години праці поширюється не на всіх. Близько 100 віруючих УПЦ, яка належить до Московського екзархату, 4-го грудня пікетували будинок Верховної Ради України з вимогою передати їм Софійський собор. Акція проводилась у години праці, але правоохоронні органи не втручалися.

З Тернополя повідомили, що останнім часом різко зросло число телефонних та усних викликів до обласної прокуратури активістів демократичних організацій. Згідно з повідомленням Дениса Кубеля, члени УРП з'являтимуться до прокуратури тільки після отримання письмових викликів.

В Ужгороді керівництво Карпатської Гельсінкської Спілки оприлюднило заяву до голови Верховної Ради Леоніда Кравчука та до Міжнародного суду в Гаазі, у якій засуджують дії „групи 239" в парляменті України й виступають на захист народного депутата С. Хмари. Акції протесту проти арешту С. Хмари пройшли 2-го грудня в Переяславі-Хмельницькому та Горохові Волинської області.

Тим часом міністерство внутрішніх справ продовжує за допомогою телевізійних передач агітацію на захист полковника Григор'єва. На першій програмі Центральної телевізії СССР показано знятий на відеокамеру сюжет роззброєння полковника, одягненого в цивільне. Але ця телепередача виявилася дещо іншою, ніж та, яку показували на українській телевізії.

Кореспондент „Литературной Ґазети" Сергій Кісельов у числі з 5-го грудня пише, що в той час, коли притиснутий до стіни підземного переходу полковник закликав міліцію допомогти йому, відеокамера зафіксувала до п'ятнадцяти людей у міліційній формі, які були в підземному переході й спокійно стежили за інцидентом. Полковник внутрішньої служби Нонік пояснив, що то були вчорашні вояки, котрі щойно одягли міліційну форму, тому без наказу командира не могли діяти, особливо тому, що С. Хмара показав їм посвідчення депутата Верховної Ради. Старшина міліції Гуськов також заявив, що не смів втручатися в дії депутата Верховної Ради і скаржився, що досі не прийнятий новий закон про статус народного депутата та закон про міліцію і внутрішні війська, тому вони не знають як діяти в кожному конкретному випадку. Майор міліції Яловенко заявив, що його підлеглі діяли згідно з уставом. Однак, пише кореспондент, і йому, і багатьом іншим громадянам, які бачили телевізійну передачу, видалась дуже дивною така неприродна пасивність міліціянтів. Мимоволі напрошується думка, чи не був цей епізод наперед запляновaною провокацією. А якщо був, то хто його автор?

Не дивно, продовжує далі кореспондент, що по всій Україні все частіше звучать заклики, щоб у розслідуванні цього безпрецедентного випадку взяли участь незалежні західні адвокати і щоб слідство велося під наглядом представників міжнародних правозахисних організацій. Однак прокуратура України оголосила, що вона проти будь-якого слідкування за її діями. Водночас прокурор Потебенько звернувся з заявою до генерального прокурора СССР з вимогою покарати депутатів Верховної Ради України, які підписали заяву, у якій звинувачують його у злочинах.

М. ЧАЙКОВСЬКА І Ю. ОСІНЧУК НА РАДІОПРОГРАМІ

Ню Йорк. — Марія Чайковська, визначна челістка з України, разом з відомою піяністкою Юліяною Осінчук, виступить з інтерв'ю та концертом на програмі Роберта Шермана на радіостанції WQXR 96.3 FM в Ню Йорку в суботу, 8-го грудня, між 10-ою і 12-ою год. вечора.

Готується Демократичний Конґрес

Москва. — В газеті „Известия" з 4-го грудня надруковане повідомлення, що нові політичні партії України, Росії й Білорусії вирішили провести Демократичний Конґрес під гаслом „Демократи суверенних держав — єднайтеся!" Відбудеться він у Харкові наприкінці січня 1991 року. Організаційний комітет конґресу створений цими днями у Києві під час роботи з'їзду Партії Демократичного Відродження України, (колишня Демократична плятформа КПУ).

Підготову до проведення конґресу демократичних сил взяли на себе Республіканська партія Росії, Об'єднана демократична партія Білорусії і Партія Демократичного Відродження України. Згадані партії є соціял-демократичної і ліберальної орієнтації.

На майбутньому конґресі мають намір обговорити два питання — майбутня будова співдружности держав і створення Демократичного Конґресу незалежних партій соціял-демократичної, ліберальної і загально-демократичної орієнтації.

Львівська Обласна Рада дістала нові права

Джерзі Сіти, Н. Дж. — Як інформує „Радіо Свобода", надзвичайна сесія Обласної Ради у Львові надала своєму голові Вячеславові Чорноволові нові повновласті та права, про що повідомило київське радіо 30-го листопада.

В. Чорновіл тепер має можливість рішати у надзвичайних обставинах що робити, а рівночасно львівські депутати створили окремий комітет, до якого увійшли представники різних організацій. Цей комітет у майбутньому буде рішати коли і як можуть відбуватися мітинґи, страйки чи пікетування. Якщо такі будуть скликані без дозволу цього комітету, це буде уважатися „провокацією".

У В-ві „Смолоскип" появився збірник „Лесь Курбас"

Балтимор. — Тут в Українському Незалежному В-ві „Смолоскип" ім. В. Симоненка появився монументальний твір - збірник „Лесь Курбас". Головним редактором збірника, автором передмови і приміток є відомий театрознавець проф. Валеріян Ревуцький, а упорядником, технічним редактором і автором бібліографії — Осип Зінкевич.

Збірник „Лесь Курбас" поділяється на шість розділів, в яких зібрано статті й листи режисера та понад сто документів, які відносяться до театральної діяльности й життя Л. Курбаса: Розділ I: „Творчість Леся Курбаса", статті й листи; Розділ II: „Сучасники про Л. Курбаса", матеріяли до історії театральної діяльности „Молодого театру" і „Березоля", відгуки на деякі постановки Л. Курбаса; Розділ III: „Л. Курбас і театральний диспут 1929 року"; Розділ IV: „Шлях на ешафот", виступи преси й партійних діячів проти Л. Курбаса перед і після його усунення з „Березоля"; Розділ V: „Ув'язнення і смерть Л. Курбаса"; Розділ VI: „Присвячено Л. Курбасові" (вірші й есеї О. Вишні, Ю. Клена, І. Світличного, С. Чернілевського, Н. Бічуї та інших).

У книзі опубліковано багато документів і матеріялів, які не увійшли до книжкових видань, присвячених Л. Курбасеві виданих у Києві і Москві.

Збірник „Лесь Курбас" мав появитися до 100-річчя з дня народження режисера, але у зв'язку з новими знахідками, він появився щойно на початку 1990 року. Над збірником працювало понад 20 осіб.

У книзі опубліковано 33 статті й листи Л. Курбаса, недоступні тепер статті 1920-30-их років С. Бондарчука, Йони Шевченка, Петра Руліна, Миколи Хвильового, Якова Мамонтова, Я. Струханчука, І. Туркельтауба, О. Полоцького, Ю. Смолича, П. Козицького, повний текст виступів на театральному диспуті в 1929 році М. Скрипника, М. Куліша, М. Хвильового, статті й виступи партійних діячів того часу — І. Микитенка, І. Кулика, С. Щупака, Г. Юри, О. Борщагівського та інших.

Збірник має 1,026 сторінок. У ньому опубліковано понад сто фотографій і фотодокументів; покажчик імен і назв охоплює понад 1,500 позицій, бібліографія, яка є першою такою спробою — 51 сторінку, примітки — 22 сторінки.

Книга видана на люксусовому папері, з твердою обкладинкою і її мистецьки оформив Олесь Тимошенко. Ціна в Америці й інших країнах 49.75 ам. долярів, в Канаді — 55 кан. долярів. Замовлення слати на адресу: „Smoloskyp", P.O.Box 561, Ellicott City, Md. 21043.

СОВЄТСЬКА ЕКОНОМІКА ОПИНИЛАСЯ НА ГРАНІ ПРОПАСТИ

Ню Йорк. — Кореспондент газети „Волл Стріт Джорнал" в Москві Пітер Ґамбл, інформуючи про виступ міністра фінансів СССР Валєнтіна Павлова на сесії Верховної Ради, поділяє думку багатьох західніх економістів й аналітиків, що совєтська економіка знаходиться на грані пропасти і її ледве чи врятують будь-які внутрішні переміни, нові й змодефіковані реформи та західня допомога.

В. Павлов заявив, що в наступному році дефіцит державного бюджету переросте, у порівнянні з нинішнім роком, на чотири рази і досягне 20 відсотків валового національного продукту. Згідно з опінією американського кореспондента ця проґноза совєтського міністра є свого роду пересторогою для депутатів Верховної Ради СССР, які повинні знати, що у відсутності радикальних змін Совєтський Союз мусить рахуватися з можливістю повного заломання теперішньої економічної системи з політичними консеквенціями, які з цього випливатимуть, бо народи СССР у розпачі мусять виявляти у якійсь формі свою злість.

П. Ґамбл навіть не сумнівається, що уряд СССР, навіть теперішній президент із спеціяльними уповноваженнями Міхаїл Ґорбачов, не зможе дати собі ради з 250 більйоновим дефіцитом у бюджеті. Прийдеться тоді драстично обмежувати витрати на оборону, принайменше на половину, а це в свою чергу може викликати незадоволення міністерства оборони і КҐБ які хочуть втриматись на поверхні у незмінному виді і з цих позицій диктувати урядові майбутню політику. Не можна виключати, каже згаданий кореспондент, що познаки мілітарної активности зв'язані не тільки із захитаним престижем союзного уряду в республіках, але також з можливістю перебрання влади армією, якщо не буде іншої ради і якщо позиція Ґорбачова буде захитана.

Навіть Павлов погоджується, що такий великий дефіцит зруйнує не тільки економію, але започаткує процес заколотів в країні. ТАСС повідомляє, що уряд М. Ґорбачова плянує зменшити допомогу закордонним країнам на 75 відсотків в наступному році; розходи на оборону на 10 відсотків; на вдержання державного апарату на 30 відсотків. У перекладі на американську валюту видатки на оборону становитимуть 115 біл. долярів. Уряд крім того надіється отримати 110 біл. карбованців від продажу державного майна, піднісши ціни на предмети розкоші (золото, брилянти, шуби, закордонні автомобілі тощо). Таким чином дефіцит, на думку совєтських господарників, повинен понизитись до 60 біл. карбованців.

Слід підкреслити, що навіть самі совєтські економісти і дорадники президента, як, наприклад, Юрій Маслюков, Станіслав Шаталін та інші, не вірять в успішність цих заходів. На ринку немає взагалі товарів першої потреби, продається за купони навіть такі продукти, як хліб, цукор, молоко і молочні продукти, а в деяких містах взагалі немає молока.

Ю. Маслюков й інші погоджуються, що економіка тісно пов'язана з політикою і все залежатиме від нормалізації у внутрішній політиці, чого не розуміють деякі близькі співробітники Ґорбачова і старі партократи, а також генералітет і КҐБ.

М. ҐОРБАЧОВ МОЖЕ ПРОГОЛОСИТИ ВИЙНЯТКОВИЙ СТАН І ЗМІНИТИ СТРУКТУРУ УРЯДУ

Москва. — Колишній президент З'єднаних Стейтів Америки Роналд Рейґен, під час своїх відвідин Великобританії заявив в середу, 5-го грудня кореспондентам, що теперішній керівник СССР, генеральний секретар ЦК КПСС і президент Міхаїл Ґорбачов може, на його думку, проголосити незабаром вийнятковий стан в країні, а в деяких частинах Совєтського Союзу навіть завести поліційну годину у зв'язку з неспокоями і напруженням між теперішнім центральним керівництвом в Кремлі і республіками.

Називаючи М. Ґорбачова „своїм другом", який опинився, мовляв, між двома скрайностями, між економічними реформами, завданням яких є поправити життєвий рівень населення, і партократією та комуністичною бюрократією, яка гальмує процес переходу теперішньої системи до демократії.

Вміжчасі з Москви надійшли інформації, підтверджені аґентством Ассошіейтед Пресс та акредитованими там кореспондентами, що більшість депутатів Верховної Ради СССР, які, на думку політичних аналітиків на Заході, більше дбають про збереження цілости комуно-московської імперії, як, наприклад, про поправу економічного стану, домагаються від президента М. Ґорбачова, щоб він обов'язково ввів вийнятковий стан в СССР і тимчасово заборонив діяльність усіх політичних партій, бо в цих заходах депутати вбачають рятунок для імперії і зупинення економічної кризи, якою не тільки вони (депутати), але навіть сам Ґорбачов дуже часто закривається у своїх політичних потягненнях.

Прихильники радикальних заходів для рятування цілости імперії звернулись навіть до міністерства закордонних справ, щоб армія перебрала на якийсь час владу тому, що вона (армія) є ще найбільш надійною і реальною силою, яка може зупинити розвал імперії. Група депутатів включає не тільки осіб з консервативної фракції „Союз", але також членів реформістсько-ліберально демократичної партії, керівник якої Владімір Жіріновський заявив, що вимогу про введення надзвичайного стану підтримує понад 400 делегатів з'їзду народних депутатів. Усіх депутатів З'їзду є 2,250 осіб.

Борис Єльцин, голова Верховної Ради Російської федерації заявив, що якщо армія вмішається у наші „розбурхані хвилі" і пристрасті, то обов'язково дійде до більшої всесоюзної катастрофи.

Тоді коли частина московських шовиністів і зберігачів цілости імперії домагаються вийняткового стану, М. Ґорбачов почав міняти структуру влади, ціль, якої також є збереження комуністичної імперії. Ґорбачов поставив особливий наголос на Раду Федерації, яка нібито від тепер матиме „реальну владу" в країні і разом з президентом буде вирішувати усі важливі справи внутрішньої і зовнішньої політики. М. Ґорбачов робить також заходи, щоб залишити при владі свого вірного співробітника, теперішнього голову Ради Міністрів СССР Ніколая Рижкова. Усі конституційні зміни повинні бути затверджені З'їздом народних депутатів, який розпічне свою працю 17-го грудня.

ЦЕ СПРАВДІ Є „МОЛОДА УКРАЇНА"

Джерзі Сіти, Н. Дж. (О. Кузьмович, Р. Руденко). — Серед численних тепер гостей з України з особливою приємністю вітаємо завжди молодих людей, що творять цю сьогоднішню „молоду Україну", яка бунтується, хвилюється і з таким питоменним для цього віку ентузіязмом вітає усі зміни та кожний новий крок на шляху до відродження держави. Але у розмовах з ними постійно завважуємо, що у них не лише ентузіязм і захоплення, але також раціональний підхід, добра оцінка ситуації і тверезий погляд на майбутнє.

Р. Козій і Т. Чорновіл в редакції „Свободи" після інтерв'ю

Це доводиться нам ствердити також в часі відвідин двох таких гостей, що саме репрезентують „молоду Україну" у подвійний спосіб. Роман Козій і Тарас Чорновіл — представники молодого покоління, а рівночасно редактори газети „Молода Україна", що появляється від листопада 1989 року у Львові.

Треба бути справжніми ентузіястами перебудови України, щоб в таких складних умовах і маючи родини зачати видавати підпільну газету, яка поставила собі за завдання подавати чисту правду.

Ми маємо нагоду в редакції „Свободи" говорити з обома гостями окремо, у них подібні інформації і подібні погляди, та це нічого дивного, бо вони всеціло віддані одній справі.

Перший заходить Роман Козій, найближчий співробітник Т. Чорновола, і розповідає нам, що вони удвійку відповідають за „Молоду Україну", маючи ще до помочі адміністраційний склад. Спершу „Молода Україна", як довідуємося, виходила як видання Спілки Незалежної Української Молоді, але від шостого числа стала зовсім незалежною.

Ми, спостерігаючи поганий папір газети та слабий її друк, ставимо питання, як ці молоді люди дають собі раду з технічними справами видання.

— Ми до літа цього року видавали нашу газету на Литві, а тепер порішили розпочати ціле видавництво у Львові, в якому крім нашої „Молодої України" хочемо видавати книжки і підручники для наших шкіл. Розуміється нам ще треба багато до повного технічного влаштування такого видавництва, але вже маємо широкі пляни і на „ перший вогонь" хочемо видати історію України для середніх шкіл.

— А як ви фінансово можете подолати усім цим завданням?

— Наклад „Молодої України" — 25.000 примірників, одне число коштує один карбованець, а продаємо газету у Львові, Тернополі, Івано-Франківському і навіть на Запоріжжі. І ... живемо якось з газети. Ми просто самовистачальні. Ба, що більше, ми навіть можемо дещо допомагати Братству св. Володимира, до якого належимо з цілою групою молодих активістів, яких очолює Степан Малецький.

— Для нас це не дуже відома організація. Чи можете вияснити чим вона займається та коли постала?

(Закінчення на стор. 4)

СВ. МИКОЛАЙ В ЙОНКЕРСІ

Йонкерс, Н. Й. — Школа Українознавства буде вітати тут св. Миколая в неділю, 16-го грудня, о год. 1-ій по полудні, в церковній залі Св. Михаїла. Запрошується всіх чемних дітей і їхні родини на гарну програму, яку виконають шкільні діти. За дальшими інформаціями слід звертатися до Марійки Козіцької, тел. (914) 969-3606.

У СВІТІ

ЧЕХО-СЛОВАЦЬКИЙ УРЯД повідомив, що він буде змушений виасиґнувати з державної каси 683 міл. крон (28,5 міл. долярів), щоб привести до первісного стану ті міста і містечка, у яких на протязі 22-ох років стаціонували совєтські військові частини. Уряд повідомив про це після того, як спеціяльна урядова комісія закінчила свою тримісячну працю і підрахувала знищення міст. Совєтські частини повинні покинути Чехо-Словаччину до червня наступного року.

ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД, згідно з інформацією аґентства Ассошіейтед Пресс, має намір купувати американську зброю, в тому числі бойові літаки і бомбовики, які повинні заступити дотеперішні совєтські. Розмова про це розпочалась під час візити секретаря Департаменту оборони ЗСА Ричарда Чейні у Варшаві і його зустрічі з міністром оборони Польщі віце-адміралом Петром Колодзєйчиком. Якщо такий договір буде підписаний, Польща буде першою країною Варшавського Пакту, яка купуватиме зброю за кордоном, зокрема в ЗСА. Колишні сателіти Москви хотіли б однак платити Америці за зброю у висоті, яку вони платили Совєтському Союзові.

ФІНЛЯНЛДІЯ, ЯКА КІЛЬКА місяців тому підписала з СССР договір про видачу в руки КҐБ захоплювачів совєтських літаків, повідомила, що вона й цього разу видасть Москві Ніколая Селіванова, який перехопив 5-го жовтня совєтський пасажирський літак Аерофлоту і наказав пілотам скерувати лет до Швеції. Пілоти однак заявили Селіванову, що з браку бензини вони змушені приземлити літак в Гельсінках, знаючи про совєтсько-фінський договір. Селіванова фінляндські поліціянти віддали в руки совєтським властям в середу, 5-го грудня, на одному з переходів фінсько-совєтського кордону.

ПОСТІЙНА КОМІСІЯ Европейської економічної спільноти закінчила працю над пляном економічної допомоги для Совєтського Союзу. Очевидно, плян мусить ще бути затверджений головами держав, членів ЕЕС, на конференції заповідженій на наступний тиждень в Римі. Покищо ще тяжко сказати в яких розмірах буде надана допомога для СССР і скільки прийдеться за неї заплатити поодиноким західньоевропейським державам. Говориться про 3,72 біл. дол. Ця сума буде витрачена на протязі двох років на закуп і доставу харчових продуктів, щоб врятувати комуно-московську імперію від упадку. Західні капіталісти, кажуть деякі політичні спостерігачі, вже не один раз рятували тоталітарну імперію.

СОВЄТСЬКА ПРЕСА, зокрема партійна комуністична, широко пише про „кровопролиття" в узбекському місті Намангані. Все нібито почалося від провокації і виступу місцевої молоді проти совєтських військ внутрішньої безпеки (КҐБ). У висліді зудару загинуло п'ять вояків, 29 вояків і 22 міліціянти були поранені. З рядів молоді загинуло три особи і одна була поранена. Місцеві чинники кажуть, що ніхто не провокував вояків внутрішніх військ. Шість каґебістів-садистів у п'яному стані почали турбувати місцевих дівчат і вимагали від водія змінити курс їзди. Після того, як місцева молодь окружила автобус розпочалась шарпанина і бійка під час якої загинуло чотири особи, правдоподібно від ударів ножа. Совєтські засоби масової інформації натомість говорять про виступ населення проти армії, що не відповідає правді.

Польське духовенство підтримує Л. Валенсу

Варшава, Польща. — Глава Польської Католицької Церкви Кардинал Юзеф Ґлемп закликав віруючих голосувати у неділю, 9-го грудня, за Леха Валенсу і проти „темного коника" Станіслава Тимінського.

Газета „Жиці Варшави" повідомила, що у відповідь на просьбу про підтримку, з якою С. Тимінський звернувся до польського духовенства, „сумнівний кандидат" дістав відмову. Кардинал Ґлемп заявив, що „не бачить підстав для того, щоб підтримувати Тимінського"

Коментуючи заяву польського кардинала, „Жиці Варшави" звертає увагу читачів, що духовенство висловлює свою думку з приводу політики лише в найбільш важливий для дальшої історії країни час. В заяві Ю. Ґлемпа говориться, зокрема, що Церква буде підтримувати „традиції боротьби за свободу і незалежність", що склалися в Польщі за останні десять років. Тим самим кардинал визнав, що підтримує Валенсу, а не Тимінського, який „появився невідомо звідки". Понад 93 відсотки поляків — віруючі католики. У зв'язку з цим коментатори зауважують, що виступ кардинала може практично означати поразку Тимінського у президентських виборах.

Кардинал Ґлемп виступив з заявою минулої п'ятниці у монастирі в Ченстохові. Він закликав поляків у день виборів „голосувати за того, хто продовжить і зміцнить традиції боротьби за незалежність і обновить саме поняття солідарности, рух країни в напрямі реформ".

„Жиці Варшави" підкреслює, що в багатьох церквах по всій Польщі місцеві католицькі священики говорили під час проповіді, що всі віруючі повинні підтримати Валенсу.

На першому, попередньому, етапі виборів Тимінський зайняв друге місце після Валенси, набравши особливо багато голосів у сільських місцевостях, де вплив католицької церкви традиційно особливо сильний і де священик відіграє вирішальну ролю в особистому і громадському житті парафіян.

Виступаючи минулої суботи на польській національній телевізії, Тимінський заявив, що не вважає, ніби кардинал відмовив йому у підтримці. За словами Тимінського, він, як і Валенса, бореться проти тоталітарної системи за дальші реформи і тому також може вважати, що Церква його підтримає.

В АМЕРИЦІ

КОЛИШНІЙ ГЕНЕРАЛЬНИЙ лікар ЗСА, д-р С. Еверетт Куп, який довший час докладав зусиль, щоби фатальні наслідки хвороби АІДС довести до свідомости американської громадськости заявив, що Уряд президента Джорджа Буша та його наслідник Антоніа Новелло не роблять достатніх заходів у тому, щоби населення ЗСА було належно інформоване про цю хворобу. У своїй розмові з кореспондентами д-р Куп говорив про те, що відносно мало тепер говориться і пишеться про хворобу АІДС і через те витворюється враження, що епідемію хвороби припинено. Одначе так воно не є, бо епідемія не тільки не припинилася, але навпаки, дуже скоро поширюється зокрема у позаміських околицях. На ці його закиди речниця теперішнього генерального лікаря ЗСА [illegible] Гастт заявила, що підхід д-р Новелло до хвороби АІДС іншим, як підхід д-ра Купа.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays Mondays and holidays by the Ukrainian National Association Inc. at 30 Montgomery Street Jersey City N.J. 07302
Svoboda (201) 434-0237 UNA (201) 451-2200
Бюро УНС у Вашінгтоні: (202) 347-UNAW; (202) 347-8631 (факс)

Subscription 1 year — $40.00 6 months — $22.00 3 months — $12.00
UNA members 1 year — $15.00 Change of address — $1.00 Make check or money order payable to "Svoboda"

Postmaster: Send address changes to
Svoboda 30 Montgomery Street Jersey City N.J. 07302
Tel. (201) 434-0237 (201) 434-0807 (201) 434-3036

Second Class Postage paid at Jersey City N.J.

Передплата на рік $40.00 на півроку — $22.00 на 3 місяці — $12.00
Для членів УНСоюзу $15.00 річно За кожну зміну адреси — $1.00
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda"

P.O. Box 346 Jersey City N.J. 07303

Тріюмф людського духу

Сучасний світ поринає в економічних і політичних турботах. Непевність висить над долею цілого Совєтського Союзу, у тому над Україною, — учорашні сателіти країни все ще неспокійні, їхня влада не стабілізована, їхня економіка хаотична й мізерна. В останніх місяцях на перше місце міжнародних проблем висунулась криза в обширі Перської затоки, при чому вперше в історії на пустині Савдійської Арабії розташована понад півмільйонова різнонаціональна армія, у цьому числі 400,000 американських вояків. Але поруч з усіми цими турботами, поруч із щоденними комунікатами про стан акцій на нюйоркській і лондонських біржах — безсмертний людський ум безупинно працює над новими здобутками у всіх ділянках науки. Досліди над всесвітом і його плянетарною системою, винахід літака „Конкорд" із суперсоонічною швидкістю лету між Парижем і Вашінґтоном, просто фантастичні винаходи в ділянці бактеріології і хірургії із операціями відкритого серця та перещеплюванням різних органів організму людини, винахід „шпигунського" літака, який — без людської залоги — може з недосяжної висоти робити прецизійні світлини з ворожої території, буквально щоякийсь короткий час чуємо про новий осяг духу. Бо поступ техніки не приходить сам від себе. Все творять люди, все придумує людський ум і людська праця.

Останнім таким епохальним успіхом є переведення підморського тунелю під протокою Ля Манш. Коли 1-ої години ночі нашого часу з 1-го на 2-ге грудня 1990 року стрінулися у глибині 130 стіп два робітники — англієць і француз — із прапорцями своїх країн і обнялись, як два переможці людської винахідливости і праці. Перший Наполеон мріяв про побудову такого підводного тунелю, який вможливив би йому підкорити ненависницьку Англію. Французький письменник, автор фантастичних творів для молоді Жюль Верн писав про подорож довколо світу і підморський тунель, але він не підозрівав, що ці його фантазії стануть реальною дійсністю.

Було багато проєктів тунелю під Каналом Ля Манш, аж три роки тому дійшло до діла, бо заснувалось окреме консорціюм, що складається із 10-ох великих французьких та англійських фірм і приступлено до праці. У цій праці над тунелем взяло участь около 10,000 робітників. Обраховано кошт на 5 більйонів дол. Коли вдалося перекопати один тунель — перекопають ще два паралельні для залізничого руху між Фрокстоном в Англії недалеко Лондону і Калє у Франції. Так подорож залізницею триватиме — включно із надземною залізницею від Калє до Парижу — три години.

На жаль, так склалося, що у святкуванні цього осягу не могли взяти участи ентузіястичні творці цього проєкту французький президент Франсуа Міттеран хворий, а британський прем'єр Марґатер Тачер кілька днів тому зголосила свою димісію і покищо не хоче публічно появлятися. Її наступник Джан Меджор проголосив гарну заяву про приязнь англійського і французького народів, які колись вели довгі криваві війни. Прокопання тунелю для безпосередньої комунікації між Англією і Францією може мати далекосяжне значення для майбутности цілої Европи. Цікаво, що Марґарет Тачер була ентузіясткою тунелю під Ля Манш, як і західнього союзу НАТО, але противилася амбітному плянові Европейської економічної спільноти, щоб не тільки скасувати між членськими країнами митні кордони й завести одну виказку, але й завести одну спільну валюту. Тепер цей плян набрав кращих виглядів реалізації, бо настане краща психічна атмосфера: почуття духової і фізичної єдности всіх країн Центральної і Західньої Европи.

Будуть конфлікти між народами і країнами, будуть чвари, — але людський ум працюватиме для добра, миру і добробуту людства — „до ясних зір".

НА ЦЕРЕМОНІЇ ВРУЧЕННЯ Нобелівської нагороди миру для президента СССР Міхаїла Горбачова його заступатиме співробітник міністерства закордонних справ Анатолій Ковалєв. Керівник преси й інформації президентського бюра Віталій Ігнатенко повідомив кореспондентів, що М. Горбачов відвідає Осльо весною 1991 року і тоді складе офіційну подяку Нобелівському комітетові. Ігнатенко відмовився відповідати на питання кореспондентів про причину відмови поїздки Горбачова під теперішню пору. Раніше однак ходили поголоски, що президент СССР не може покинути країну з огляду на неспокої і затяжну економічну кризу, якій він мусить присвятити багато часу.

Михайло Кучер

ЧИ ІСНУЄ У СССР ПАРЛЯМЕНТАРНА ОПОЗИЦІЯ?

Досі такої у СССР немає у західньому розумінні цього слова. Президент СССР за свої дії перед парляментом не відповідає. Верховна Рада СССР занадто полохлива, занадто слухняна. Отже — справжньої опозиції нема, але широко вживається вислів „опозиція".

Горбачов сидить на двох кріслах — генерального секретаря ЦК КПСС і президента. Одне досягнення в СССР — політично є з кого питати, відомо на кому лежить відповідальність за становище в Союзі.

Чи вповні розуміє Горбачов, що робить, коли вимагає — і отримує — нові уповноваження. Вони ж додають йому більше особистої відповідальности хоч широко вживається гасло — „правительство в отставку".

Совєтський Союз майже не існує. Він розпався на частини, що було стверджено у Верховній Раді СССР. Усі республіки так чи інакше проголосили свою самостійність. Тому Горбачов має тільки один політично логічний шлях — створити нові відносини, нову структуру добровільної співпраці в економіці та обороні з суверенними республіками. Якщо він вибере так нормальний політичний шлях, жадних додаткових уповноважень не буде потребувати. Коли ж президент буде й далі, може й при допомозі армії, тримати республіки „під одним духом" — можливо поллється кров. Де ж тоді „союз добровольный республик свободных"?

Якщо Горбачов як Президент піде шляхом співпраці з республіками, буде якась надія на демократизацію. Тоді президент сам мусить піти на обмеження своєї влади. І затримати тільки ту владу, яку йому делеґують республіки. Але — приймаючи на увагу маніякальний рух Горбачова до влади — утопія. Він шляхом розвитку подій обертається в диктатора. Дуже погано, якщо всі справи залежать від однієї людини.

Уже давно відомо, що совєтська провінція живе значно гірше Москви. Погано з харчуванням, страх перед голодною зимою. Рівночасно з розпадом економіки та екологічною трагедією йде процес руйнування культурного і духовного життя. Московські і ленінградські музеї опинилися в стані занепаду. І — одночасно — можна завважити політичне відродження, рух до свободи, орієнтацію на власні сили, а не на західні кредити.

Їдуть у СССР західні телевізії, але вони на ласці Міністерства внутрішніх справ і КҐБ. Їх тепер називають „благодійні установи", і вони за 100 долярів в день готові показати і показують ще вчора „засекречені" випадки. Ось каґебіст, усміхаючись, каже — зараз покажу вам щось „цікавеньке". Але оте „цікавеньке" вже давно відоме. Шолохов опублікував вкрадений роман „Тихий Дон" і отримав нобелівську нагороду. Ще й досі західні кореспонденти рухаються давно протоптаним туристським шляхом.

Є в СССР професійна провінційна телевізія, з якої можна довідатись правду про Совєтський Союз, про оцю провінцію, „глибинку", як кажуть у Москві. Ось як живе — на телевізії — „Кузбас" — Кузнецький басейн. На Верховній Раді РСФСР — „Кузбасу" було надано статус „зони вільної ініціятиви". Ініціятива ніби вільна, але телевізія показує черги за порошком до прання і порожні полиці в пекарнях.

До обласного „воєнкомату" прийшла телеграма Армії про скасування „стройбатів". На людській мові „будівельних батальйонів". У них, звичайно, служили азійці, які так мало розуміли російську мову, що не могли слухати команду. Це були безплатні раби.

У Новокузнецьких крамницях вже два дні нема хліба. Авта, які розвозили хліб, стояли без бензини. „Хлібозаводи" — пекарні — працюють на виснажених закордонних машинах. Постійно виходять з ладу конвеєри. Треба купувати нові закордонні машини, але нема валюти. Нема хліба — їжте німецьку картоплю.

Телевізія показує місцеву школу. Сірий безнадійний будинок, який ось-ось завалиться. В клясах бруд, порох. Кляси мають 40-45 учнів. Школи працюють на дві-три зміни. (!?). Побудовано нову школу, в якій нема кімнати для вчителів, і туалети незвичайно примітивні. До міста мало приїхати 60 вчителів, а приїхало 20-ро. Та й ці не мають помешкань і живуть у гуртожитках, де за „койку" — вузьке залізне ліжко — вчитель місячно платить 60-80 карбованців. У кімнаті, звичайно, чотири-шість ліжок.

У місті майже не припиняються захворіння кишок. Причина — погана і небезпечна для здоров'я — питтєва вода. Дорослі і діти хворіють вірусним гепатитом. Це тяжка хвороба, яка може в результаті закінчитися інвалідністю. Люди п'ють воду з так званого технічного водотягу. Вода річкова, яка не відповідає бактеріологічним показникам (нормам). Допускальна кількість бактерій в цій воді перевищує норму в чотириста разів. Тому також допомагають туалети-дерев'яні будки. Про воду нема і думки.

Санітарна служба забороняє вживати таку воду, але люди з примусу не слухають.

Не зовсім зрозуміло чому в Сибірі замість звичайних десятиліток люди захотіли „гімназії" та „ліцеї". Такі школи були в дореволюційній Росії і тепер є у Франції.

У результаті Горбачов отримав ультиматум — твори коаліційний уряд з некомуністами, або відходь. Але він не створив коаліційний уряд, ані не відмовився від влади. Все, що Горбачов обіцяв — це жорстоку чистку в уряді. Укази його на провінції, звичайно, не виконують і на них не звертають увагу.

Становище в армії продовжує бути більш як скандальним. Як наслідок об'єднались 15,000 матерів вояків, сини яких загинули за останні місяці і роки після закінчення афганської війни, отже за мирного часу, з 1986 року. З 1986 року в армії загинуло стільки, скільки було вбито за війни в Афганістані за 9 років війни. Вище командування армії і досі відмовляється почати слідство і на скарги не відповідає.

Ро-Ко

НАШІ ГЕРОЇ

Ірина й Ігор Калинці

Що можна собі бажати на цьому світі, коли ти маєш гарну й мудру дружину, коли маєш чудову дочку, чесного зятя і внучку, як пампушок? Коли твоя поезія, дармащо, що то модерна поезія, бездонна, мов самий космос, світить славою по всьому світі; коли жінки від її надхнення розпливаються в екстазі сублімації, коли поети-професори стримують сльози від церебральної лірики? Коли ти вийшов цілий із своєю дружиною із брежнєвських застійних концтаборів? Коли довкола тебе радість пісень і моря блакитно-жовтих прапорів відродженого народу?

Мабуть, мало хто здивується, що Ігор Калинець вже від довшого часу застромив поетичну кулькову ручку за вухо й, немов добрий господар, тепер жне, те, що посіяв.

Калинець з'явився на міжнародному фестивалі авторів, мов з неба впав — дослівно, бо управа фестивалю в Торонто, яка його запросила на читання поезій, була вислала квитки на літак, і вони, квитки, в дорозі десь зникли, мов ковбаса з полиць крамниць у Києві. Аерофлот, який завідує всім повітряним простором, (крім чорнобильського), так перебудувався, що — згідно з законами капіталістичної системи господарства — гласно губить квитки на конкуренційні чужоземні лінії. Все таки ще раз (котрий то?) перемогла капіталістична система й наново вислані квитки вже не прилипли до партократичних пальців. Так Калинець ледве встиг увечері перед фестивалем прибути із своєю дружиною — просто в обійми старих друзів і знайомих, обожателів поезії, які його читали й не читали, незнайомих, майбутніх знайомих і родичів.

Дрібної будови, з набік спадаючим поетичним чубом і майже козацькими вусами, він від десять років перебрав ролю імпресаріо колишнього поета Ігоря Калинця, — так сам сказав, — який замовк і муза, як перше кохання у пісні-танґо — вже не повернеться... — так сам ствердив.

Для Калинця соціялістична справедливість вбила сама себе. За поезію Шевченка судили за царату, його, Стуса й інших — за соціялізму. Білий вірш Калинця такий чистий, що навіть колючі прокурори зняли половину поезій з обвинувачення. Логіка диктувала, що й вимір кари зменшать наполовину. Де там! Для сторожів соціялізму й один недовподоби вірш оцінювався шістьма роками таборів суворого режиму й, немов премія тим, хто виживе, трьома роками заслання. — „В ув'язненні я мучився, але не каявся — і радий з того, що лишився людиною", — пише Калинець про ті часи.

Зате в таборах поет дихав вільним повітрям, у душевному піднесенні знаходив свободу для себе й глибину вислову для своїх поезій.

Відсидівши строк — воля, задушна воля. Знайомі, відверталися, мов перетворювались в стовпці солі. А для Калинцевих 17 поетичних збірок, у спілчаних конторах, повних кафківського мороку, обложених купами пропаґандивних і бюрократичних паперів, без яких тутешні пожильці згинули б, як риба без води, брак паперу. І далі нема. Тому його поезії вийдуть „на засланні" — одна книга в Польщі, де паперу не так то багато, а друга прилетіла (не Аерофлотом) до Америки,...

• • •

Вчора вона була ворогом народу, сьогодні вона народна депутатка, вона начальник освіти Львівської обласної ради. Вона — Ірина Калинець.

Ірина Калинець захоплює слухачів (і глядача) від першого свого виступу, від першого сказаного речення, бо чар променіє з її великих очей, від щирого усміху, від жіночої серйозности.

— Діти — це наш скарб. Що сьогодні зробимо, це завтра буде наше, — сказала просто й найкраще.

Вона одна з небагатьох діячів, що відчула гласність і перебудову, сказати б понародному, на власній шкірі, відсидівши в тюрмі десять днів. І за що? За колядки й св. отця Миколая, яких в перших роках гласности не визнавала перебудована партократія. Бо невинний мітичний св. Миколай навіяв більше страху на партократів за залізно-бетонними стінами, ніж президент Реґен, що назвав їхню імперію імперією зла. Реґен минувся, а Миколай далі їх страшить своєю добротою до дітей.

Ірина Калинець це робила з дітьми й для дітей. Діти хочуть тільки повної правди й справедливости, і відчувають, хто їм її каже й дає.

Коли св. Миколай почав відвідувати по Львові українських діточок і про нього довідалися інші, то незабаром російські діти забажали мати свого св. Миколая, а за ними так само жидівські діти. Тепер і вони мають „свого" св. Миколая. А проти дитячої „сили", підтриманої з небес через матерів, не може встоятись жодна сила, навіть якщо вона збудована на фундаменті діялектики матеріялізму.

Національна програма навчання в школі уже введена у Львівській області. І російська мова добилася своїх прав — її зрівняно з іншими іноземними мовами, й навчання починається у вищих клясах. І релігійне навчання дозволяється.

Хоч нових підручників бракує, і, як не дивно, й старі підручники — хай і видані за застійних часів Брежнєва — знаходять запотребування, бо вони писані українською мовою — їх посилають до інших респуб

(Закінчення на стор. 4)

Володимир Сушко

ЕКОЛОГІЧНІ ТУРБОТИ ЛЬВІВЩИНИ

I.

Довгі десятиліття безглуздої командно-адміністративної совєтської системи господарки, злочинна політика виснаження природних ресурсів в ім'я соціялістичних індустрійних перетворень, безгосподарність, а то і нехлюйство довели, як вже знаємо з преси чи від очевидців, Україну на грань екологічної катастрофи. Цей жалюгідний стан не оминув і найдалі на захід висунену Львівську область, яка своєю територією обіймає 21,800 квадратних кілометрів і нараховує більше чим 2.5 мільйона населення.

Станові екології на Львівщині багато уваги присвячує народний часопис „За Вільну Україну", який виходить у Львові з дня 1-го липня, ц. р. як видання Львівської обласної Ради народних депутатів. Як знаємо, у Львівській обласній Раді нині влада є в руках демократичних сил з Вячеславом Чорноволом на чолі. За час від 1-го липня по 27-го жовтня появилося в цій дійсно цікавій газеті більше чим шістнадцять статтей на різні екологічні теми. Постараймося вибрати з них хоч важливіші інформації, щоб познайомитися як є з екологією на Львівщині. Почнемо від забруднення атмосфери.

Перший Екологічний бюлетень Львівського обласного комітету охорони природи, що появився у цій газеті з 14-го жовтня, подає, що в області сьогодні є 531 підприємств, які отруюють атмосферу. Найбільше їх у Львові — 135, у Червонограді, Стрию, Дрогобичі більш ніж по 30. У першому півріччі ц. р. вони викинули в атмосферу більше як 150,000 тонн шкідливих речовин.

У Львові найбільше отруюють атмосферу заводи хемічної і ґазової промисловости автобусні заводи і автотранспорт на вулицях міста. Особливо терплять від затруєного повітря мешканці Сихова, однієї із найновіших дільниць сьогоднішнього Львова. Гострий неприємний запах, що виходить із розположених у їхній дільниці хемічних і автобусних заводів, наповняє нічччю мешкання людей так, що дихати неможливо, постійно болить голова, нудота і кашлі втомлюють людей. Особливо терплять діти. Заґазованість повітря автотранспортом на головних вулицях міста є в чотири-п'ять разів вища від допустимих норм.

Не краще поза Львовом. Зі заводу технічного вуглецю у Дашаві вітер розносить сажу мало чи не по всьому Стрийському районові. З цементного заводу в Миколаєві вже багато років сиплеться сірий порох на людей, на землю і на дерева. Сокальський завод хемічного волокна рівно ж уже роками забруднює атмосферу. Це лише кілька наведених тут прикладів, що вказують на стан забруднення атмосфери в області.

Не краще і з водою у багатьох річках і озерах області. Багато з них забруднені різними хемічними речовинами внаслідок спускання неочищених стічних вод з промислових підприємств. Згадуваний уже Екологічний обласний бюлетень подає, що минулого року скинено у річки області 45 мільйонів кубічних метрів бруду. Сам лиш Дрогобич скидає у Дністер, з якого п'ють воду жителі України і Молдавії, 20,000 кубічних метрів неочищених стічних вод.

Риба гине в багатьох річках. Боляче було дивитися, — написано в цьому бюлетені — як цього року течія Дністра несла в селі Усті Миколаївського району десятки напівживих велетенських сомів. Не краще з рибою у багатьох гірських потоках. Михайло Садовий подає в числі з 24-го липня, що неподалік залізничної станції Сянки водилася гірська риба-форель. Сьогодні не лише вона, а й вся інша риба зникла, вже бо роками отруйні речовини з місцевих складів хемічних добрив Турківської районносільсько господарської техніки протікають у землю і затруюють воду в річках.

Ще інший приклад злочинного господарювання, яке загрожує життю, знаходимо в числі з 11-го липня. Журналіст Роберт Ігнат у статті п. з. „Не та Наварія, Брюховичі не ті" пише про забруднені приміські терени відпочинку львів'ян. Тут подібна ситуація. Безгосподарність і нехлюйство довели до цього, що в популярному відпочинковому озері Глинна-Наварія коло Львова від трьох років вже заборонено купатися. Тисячі львів'ян їздили сюди купатися кожного тижня літом.

Закінчення буде.

Володимир Жила

ПОГЛИБЛЕНЕ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ТРАГІЧНОГО МИНУЛОГО

II.

Стисло і в фахово розробленому пляні поданий Звіт німецького уряду про Вінницю (1944). Уже у вступних ремарках стверджено українську місцеву співпрацю у розшуках масових могил. А далі, що цивільна німецька адміністрація довідалася про це взимку 1942-1943 років, коли місцеві українці вказували на три місця масових поховань: сад, старе кладовище, парк культури і відпочинку та домагалися їх розкриття. У матеріялах зовсім не згадується про те, чому німці зволікали з розкриттям могил. Вступ, в основному, написано прихильно навіть із зазначенням певного співчуття, що мовляв, могили українців у Вінниці послужать пригадкою про неозначене число таких могил на території розлогого Совєтського Союзу. Медичний звіт про вбивства написаний зразково. Він складається з загальних інструкцій, підготови заходів, опису складу Комісії та опису всіх трьох місць поховання. Далі слідують такі заходи, як добуття тіл, їхні числа, ідентифікація жертв і ствердження їх віку, рани від куль і причини смерти, кулі й доказ стріляння з малої віддалі, методи і місце вбивств, в'язання рук і затикання рота, встановлення часу смерти. На підставі усіх вище названих заходів, Комісія ствердила, що розстріли й поховання жертв відбулися приблизно п'ять років тому, а саме в 1938 році, а частинно може і наприкінці 1937 року. Чоловіки були в основному середнього віку й усі відповідно зодягнені. 49 із 169 жіночих трупів були зовсім голі. Це були в основному молоді й середнього віку жінки. У стравоході двох трупів знайдено глину, що доказує, що вони були поховані в живому стані та що їхню смерть спричинило задушення.

Протокол Інтернаціональної лікарської комісії з відповідним заключенням підписали лікарі з одинадцятьох европейських країн (Бельгія, Болгарія, Голляндія, Італія, Мадярщина, Румунія, Словакія, Фінляндія, Франція, Хорватія і Швеція). Вміщено тут також протокол професорів медицини вбивств, що походили з німецьких університетів. У їхньому заключенні жирним шрифтом подано таке: „В багатьох випадках, більшість з них пов'язані, були вбиті через додаткові постріли, або побиті до смерти. В деяких випадках жертви поховано живими".

Усі ці матеріяли написані професійно, але в той же час і співчутливо. Взято тут до уваги усі можливі підходи вбивників і розглянуто їх критично. Кримінальний звіт написаний дещо поверхово, але зате він має добрий і прихильний висновок, в якому стверджено, що „дії НКВД проти українського народу були нічим іншим, як холоднокровим вбивством і терором, а їх метою було поставити населення в стан страху від того ж терору і, таким чином, тримати нарід під контролем". Після цього слідують свідчення свідків. Більшість свідчень опрацьовано ґрунтовно з глибоким знанням справи. Думки в основному викладено тут коротко, але чітко та найосновніше відступаючи від теми.

У цьому підрозділі маємо також і список жертв, ідентифікований на 7-го жовтня 1943 року. У список ввійшло 679 прізвищ з поданням національности, професії, місця замешкання і підстави та дати заарештування (повних даних, жаль, не знаходимо при всіх прізвищах). Сам список — це важливий документ і рівночасно потужний акт звинувачення большевицької влади в прямому знищенні тисяч невинних людей. Цікаво, що майже всі жертви цього списка — це українці Вінниці і суміжних сіл, які пропали десь у 1937-1938 роках та які за даними НКВД того часу були заслані в концентраційні табори далекого Сибіру.

У книгу ввійшов також юридичний звіт. Він короткий, але включає усі важливі питання юридичного характеру. У звіт включено також копії протоколів свідків, які внесли чималий додатковий матеріял, який не тільки роз'яснює справу, але також посилює і доповнює підібрані ілюстрації. Книга має потрібний науковий апарат у формі приміток, вибраної бібліографії і показника імен. У бібліографії не відзначено статті „Над розритими могилами..." автора цієї рецензії, що появилася 25-го липня 1943 року в „Українському Віснику" (Берлін). Немає там також статті Антона Драгана „Розкрилася земля і показалося пекло", що появилася в Альманаху Українського Народного Союзу на 1972 рік.

Редактор видання доцільно добрав матеріял для аналізи й висвітлення подій і явищ. Таким чином книга не втратила головного й не є завантажена подробицями. З цього погляду рецензована праця має взірцевий характер. Кілька слів скажемо про цитування в книзі. Воно тут використовується, щоб послатися на авторитет для підтвердження провідної думки праці, щоб заперечити невірну думку пропоновану в інших працях, а часом і для повторення слушного спостереження, зокрема, коли воно добре виражене.

В цілому рецензована праця відзначається чіткою логічною побудовою і послідовністю викладу думки. Як і слід було сподіватися І. Каменецький, редактор праці, не тільки використав і підсумував дослідження своїх попередників, а й збагатив нашу літературу про ґеноцид новими цікавими спостереженнями та цінними висновками, зробленими на основі уважного вивчення уже відомих матеріялів, так і тих, що досі залишалися поза увагою дослідників. Таким чином висновки книги спрямовують увагу читача на найголовніші проблеми вінницької трагедії, наголошуючи їх історичне значення в розвитку українського народу та в його боротьбі за незалежність.

Оцінюючи високо книгу „Вінницька трагедія", не можна сказати, що в ній усе бездоганне. На нашу думку, німецькі звіти треба було відповідно обговорити й оцінити, а це тому, що вони написані в дусі іншої ментальности й тому часто дещо по-іншому розцінюють важливі питання дослідження.

Зовнішній вигляд книги розкішний. Червоний і білий заголовок на чорному тлі обгортки робить видання привабливим і серйозним.

Підсумовуючи, хочемо сказати, що „Вінницька трагедія" дає нам чимало нового, цікавого та важливого матеріялу для різних категорій читачів, зокрема для викладачів вищої і середньої школи. Вона пробуджує інтерес до вивчення українського трагічного минулого й робить добрий початок дальшого ще глибшого вивчення нашої історії XX сторіччя.

ЩЕ ПРО ГОЛЛЯНДСЬКИХ СТАРШИН

В „Свободі" з 10-го листопада 1990 року появилася цікава стаття Романа Колісника п. н. „Голляндці в Україні", в якій згадано теж про мене.

Все, що там написано відповідає правді, хоч бракує повної інформації. Промотором і організатором зустрічі з голляндськими генералами був інж. Ярослав Струтинський, з Чикаґо, колишній старшина УПА. Цю зустріч зорганізовано ним для „Літопису УПА", а щойно опісля запрошено УКДДЦ для запису спогадів. Між іншим, голляндці трактували цю зустріч як свого рода з'їзд побратимів й сердечно гостили присутніх членів УПА,а спеціяльно дружину інж. Струтинського. Без допомоги Я. Струтинського, далебі чи нам вдалося б нав'язати з голляндськими офіцерами новий контакт й зробити цей вартісний для нашої історії запис.

Роман Колісник напевно не знає цих деталів як писав свою інформацію. Буду Вам дуже вдячний, якщо дозволите подати про цю подію цих кілька зауважень. — Петро Й. Потічний.

Петро Й. Потічний

МОМЕНТ, ДЛЯ ЯКОГО МИ ЖИЛИ, Є — ТЕПЕР!

У Східній Европі, проходять велетенські, історичні зміни, які визначать долю України і нашого народу на довгі століття.

Ми з подивом, радістю і гордістю бачимо, що довгі десятиліття варварського терору і жахливі втрати десятків мільйонів наших братів і сестер не зломали нашого народу. Ми з радістю, подивом і гордістю бачимо могутнє пробудження нашого народу і його змагання до волі і ми з радістю і подивом бачимо високовартісних, великих провідників, що очолили національне воскресіння нашого народу після довгих десятиліть червоного терору і століть царської русифікації.

Боротьба нашого народу за право бути господарем своєї землі, за свободу і незалежність, є боротьбою найбільших розмірів, історично переломовою за найвищу ставку і є боротьбою дуже важкою. У цій боротьбі і ми, українська еміґрація, повинні взяти якнайповнішу участь, щоби не прогавити великої історичної, може останньої, нагоди.

Ми довго ждали на великий історичний момент, ми жили для великого історичного моменту. ЦЕЙ ВЕЛИКИЙ ІСТОРИЧНИЙ МОМЕНТ, Є СЬОГОДНІ!

Філядельфійський Комітет Оборони Національних і Людських Прав України починає збірку фондів, які будуть передані проводові Руху у Києві, у формі потрібного технічного влаштування (друкарські машини„ комп'ютери, зіракси, факс-машини і т.п. та папір до всіх тих машин) та у формі готівки. Листа громадян, які жертвували на Рух дотепер є подана внизу. Дальші листи жертводавців будуть періодично публіковані в українській пресі. Контрольна комісія, що була обрана на громадських зборах, буде звітувати про працю збіркового комітету.

Переставмо наше думання і нашу жертвенність на великий час, який ми маємо щастя переживати. Сьогоднішній момент вимагає від нас найбільшого зусилля і найвищої жертвенности!

Пожертви для Руху можна вплачувати у Філядельфії: у „Самопомочі" на конто ч. 6783 або у „Щадниці" на конто ч. 8067.

Комітет Оборони Національних і Людських Прав України
(який діє як Комітет Сприяння Рухові)

Листа громадян Філядельфії й околиці, які жертвували на Рух по кінець серпня 1990 року.

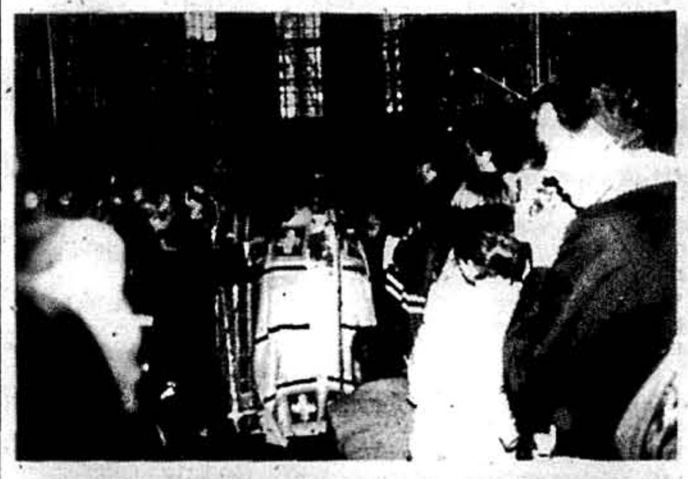
По 1,000 дол.: д-р С. і д-р Ю. Бережницькі, Д. і І. Гинянські;
625 дол.: Л. Я. Татомир;
по 500 дол.: Я. Цюк, Л. і П. Козіцкі, І. і д-р Л. Кушнір;
по 350 дол.: І. і А. Стратієнко, Х. і Б. Турченюк;
по 300 дол.: У.Ф.К.К. „Самопоміч", О. Ґіба, С.М. Білас;
по 250 дол.: Л. і В. Когутяк, д-р В. Кліш, М. Пацура, укр. правосл. церква Трьох Святителів, І. Ільницька, Р. Івасиків;
220 дол.: Р. Завицький;
по 200 дол.: С. і М. Білас, С. і А. Вонторські, І. і Р. Олійник, І. і Т. Новосівський, Д. Стулковський, Л. Стадниченко, К. і В. Березяк, У. З. Мазуркевич, О. і д-р Л. Біланюк;
по 150 дол.: М. Нич, Н. і О. Німилович;
по 125 дол.: д-р Н. Пазуняк, В. і д-р Т. Сендзік, А. Михайлюк;
по 100 дол.: Ю. і В. Шашаровські, К. і Я. Козак, О. Третяк, Я. Шатрук, Б. Захарчук, Д. В. Романів, М. і Б. Одежинські, д-р М. Димицький, В. Горбовий, Н. Юрчинська, Я. Качай, Я. Кравчук, М. Шумська, Р. і д-р В. Саляк, д-р О. Слюзар, Е. і С. Новаківські, д-р Л. і д-р Л. Онишкевич, І. Щупаківський, М. і Я. Сидір, М. Турчин, Т. і Я. Стельмах, А. і Е. Товт, А. і С. Плоскіна, Н. і д-р Я. Залінський, д-р О. Слюзар, С. і В. Кебуз, Е. Гаренчук, Р. Михайлевський, Х. Масюк, Р. Василишин, Л. Одежинська, Ц. Зім-Я. Шатрук, Н. і Н. Попіль, М. Марусяк, З. Нанашко, Л. Ц. Гриців, А. Пальчук-Гарріс, ТУІА, В. Андрейчик, Н. і Р. Клос, М. Паламар, З. і Я. Снилик, Ю. Баранецький, о. І. Біланич, І. Мазепа, Р. Вомпель, І. Масюк, Х. і Б. Сеник, Е. Лащик;
по 60 дол.: о. Я. Шуст, Е. і А. Ткачук;
по 50 дол. : Е. і М. Білик, О. і М. Середа, М. Харина, О. Стерчо-Гандлер, Л. Стасюк, Л. Камінська, Л. Ковальчук, д-р Р. Дикий, С. Романко, В. Винницький, Л. Пастушак, В. і М. Катрук, Н. Квашинська, Е. Леськів, З. Кравченко, Я. Янкевич, Н. і О. Татуньчак, В. і д-р Л. Кушнір;
40 дол.: Л. Сюк;
36 дол. : З. Кравченко;
30 дол.: Г. Світар, Е. Блавацька;
25 дол.: І. і Р. Дяків, Д. Химич, М. Борецький, Р. Андрейчик, Т. Корнелісон, Ю. Кривуша;
по 20 дол.: Й. Серединська, о. В. Грабець, д-р Н. Лучанко;
15 дол.: М. Середа;
по 10 дол.: І. Весолович, Д. Слонська, Л. Гайдукевич;

У пам'ять Г. Стеців: С. і А. Вонторський — 40 дол., Д. Вонторський — 30 дол., І. Р. Дяків — 25 дол., Й. С. Шарко — 25 дол., Х. і Ю. Гура — 25 дол., Макух, Січко, Турчин, Масюк і Дикий — 175 дол.

Із зібраних фондів Комітет видав дотепер:
5,000 дол. на закуп друкарні у підприємстві Джордж Когн, як завдаток;
5,000 дол. на конто закупу інформаційного центру для централі Руху у Києві (Чек на цю суму здепоновано, до диспозиції М. Гориня і І. Драча у „Франкфурт Оффенбах Майн")
563 дол. заплачено за „факс-машину", яку передано О. Влохові, голові Руху у Львові.

Комітет Оборони Національних і Людських Прав України
(який діє як Комітет Сприяння Рухові)

ІНТРОНІЗАЦІЯ ПАТРІЯРХА УАПЦ МСТИСЛАВА І

Як уже інформовано, в неділю, 18-го листопада, у соборі св. Софії в Києві, відбулися урочисті церемонії інтронізації Патріярха Київського і всієї України Мстислава І. Після майже двомісячного перебування в Україні Владика Мстислав повернувся до ЗСА в неділю, 2-го грудня. Консисторія УПЦ в ЗСА повідомляє, що в неділю, 16-го грудня, в Осередку Української Православної Церкви в С. Бавнд Бруку, Н. Дж. відбудуться урочистості в честь Патріярха Мстислава І, які розпічнуться Патріяршою Божественною Літургією о год. 9-ій ранку.

Тут поміщено фотофраґменти з церемонії інтронізації Патріярха Мстислава І з фотоколекції Ярослава Кулинича, який ці церемонії також фільмував.

В ОБОРОНІ С. ХМАРИ

Президенту
Української Республіки,
Леоніду Кравчуку,
Київ, Україна
Кірова 5

Достойний Пане Президенте!

Дійшла до нас пригноблююча вістка, що наш колеґа, д-р Степан Хмара, став жертвою зааранжованої провокації КҐБ і тепер, без рішення суду, є позбавлений волі та зараз є затриманий у в'язниці.

Ми, українські лікарі, які живуть в діяспорі, де права людини респектують не тільки поліційні, але, в першу черґу, державні — демократичні власті, складаємо на Ваші достойні руки рішучий протест проти такого поступовання і просимо Вас вжити Вашого привілею дати д-рові С. Хмарі змогу боронитись з волі, а не з в'язниці.

Також дозволяємо собі звернути Вашу увагу на провокації зі сторони певних кіл, ціллю яких є вносити хаос і непорядок, Вам і нам так дорогої батьківщини.

З пошаною

д-р Ахіль Хрептовський,
президент,
д-р М. Коленський,
діючий віцепрезидент

П.С. Це письмо посилаємо рівночасно й до української і англомовної преси в діяспорі.

У ВАШІНҐТОНІ КУВАЙТСЬКИЙ амбасадор до ЗСА заявив, що Уряд президента Джорджа Буша дав запевнення його урядові в екзилі, що ЗСА „не підуть на жодні уступки" на зустрічах у Вашінґтоні та Багдаді. Амбасадор шейк Савд Насір аль-Сабат сказав, що запевнення він отримав від державного секретаря ЗСА Джеймса Бейкера минулого понеділка в присутності кувайтського міністра закордонних справ шейха Сабага аль-Ахмеда аль-Сабага на зустрічі у Державному департаменті. Його розповідь про цю зустріч та її перебіг були також підтверджені офіційними чинниками Уряду ЗСА.

Діти дітям

Заходом 82-го Відділу СУА в Ню Йорку, з ініціятиви голови Відділу Іванни Клим, в 1970 році було видано платівку для дітей „Послухайте, діти", яка швидко розійшлася і тому видано касети тиражем 1,000 штук, які теж розійшлися. Другий наклад касет (1,000 штук) вийшов у 1989 році.

Сьогодні, як ніколи, ця касета є неоціненим засобом виховання дітей. Легка метода навчання мови з багатим арсеналом слів, широка тематика, що включає релігійний і патріотичний зміст. Це взірець зайнять для дитини на цілий день.

Монтаж: Леся Храплива-Щур. Виконавці: дитячий ансамбль під керівництвом Галини Мирошниченко-Кузьми з дітей, які раніш вчилися в її музичному садочку за даною програмою. Члени дитячого ансамблю: Л. Городинська, Д. Ґенза, О. Ґенза, А. Кобаса, Дз. Кобаса, А. Прятка, Б. Прятка, Л. Семущак, Р. Титла, В. Яремчук. Мистецьке читання: Діма, Леся Храплива-Щур. Сольоспів: Ізабелла Фоменко. Фортепіяновий супровід: Евгенія Чапельська. Тексти творів: І. Багряного, Н. Бурака, П. Вороньlocated ка, Діми, В. Дубини, М. Петрова, Л. Полтави, С. Савицької, Л. Храпливої-Щур. Музика: В. Барвінського, Я. Ласовського, М. Лисенка, І. Недільського, М. Фоменка.

Купуйте касети для своїх дітей і внуків, посилайте їх на відроджену Україну, яка так потребує нашої духової помочі. Хай говорять діти до дітей своєю рідною мовою, хай єднаються маленькі серця спільною любов'ю до української музики і своєї рідної землі.

Ціна касети 10 ам. дол. Хто купує п'ять касет знижка на 30%. Замовлення посилати на адресу: Iwanna Klym 23-81 23Rd St. Astoria, New York, N. Y.11105; tel.: (718) 726-0654.

М. М.

До справи І. Дем'янюка

Досі засекречені документи, отримані в днях 9-го — 14-го листопада державних архівів у Варшаві, кидають нове світло на табір у Треблінці та здогадні злочини, які ізраїльська прокуратура приписує Іванові Дем'янюкові. Це є судові акти з процесу чотирьох українських сторожів Треблінки в Варшаві 1953-54 року, що переховувалися в спеціяльних схоронищах польської служби безпеки. Чотири підсудні на слідстві „призналися", що вони брали участь у „ґазуванні жидівських в'язнів" і, хоч пізніше заперечили це на суді, були засуджені на 12 років тюрми. Але, як показують документи, в 1958 році, коли трохи полегшали політичні умовини, всі чотири ще раз категорично заперечили свої зізнання на слідстві та заявили, що їхні зізнання були вимушені тортурами і що ніяких ґазувань в таборі не було.

Слід ще додати, що чотири українські вартові здезертували з Треблінки в квітні 1943 року зі зброєю, яку продали жидам, скривалися перед німцями і опісля брали участь в повстанню проти німців в 1944 році. Все це не врятувало їх від фальшивих оскаржень, 12-літнього ув'язнення і приспішеної смерти.

В теперішній стадії справи Дем'янюка, після короткого апеляційного відклику в травні ц. р., і перед проголошенням найвищим ізраїльським судом потвердження або відкликання смертної кари, на яку Дем'янюк був засуджений, одною з можливостей врятувати його життя є внесення до Верховного суду Ізраїля документації, яка доказувала б формальні і фактичні недоречності в акті оскарження і у рішенні нижчого суду. Це може зробити, згідно з законними процедурами, адвокат що виступатиме як „амікус куріє" (приятель суду). Суд в Єрусалимі погодився на розгляд відповідних документів такою дорогою, але досі такої документації не отримав. У всіх країнах з нормальними судовими процедурами доказані фактичні і формальні неточності і суперечності та незгідні з правдою твердження в судових вердиктах автоматично ведуть до уневажнення вироку і звільнення підсудного.

В таку документацію до справи Дем'янюка повинні увійти, крім згаданих вище свідчень, теж: а) незаперечні докази нешкідливости приписуваної Дем'янюкові „зброї злочину", тобто дізлевих випарів (про те писав раніше відомий журналіст Пат Бюкенен), б) документація про розмір могили в Треблінці (летунські і наземні фотографії роблені під час війни і після її закінчення), яка потверджує, що ця могила не була більшою від могили в Катині, де згинуло коло 5,000 польських офіцерів, в) додаткові переконливі докази про алібі підсудного і т. д.

Ці документи, які довголітньою працею роздобула Спілка Прихильників України у Ферфілді, Конн., це тисячі сторінок копій судових свідчень, опіній експертів, документальних фотографій тощо. Опрацювання цього матеріялу для використання в суді (переклади з польської та інших мов, підготування підсумків у потрібній легальній формі) вимагають велетенської праці і фондів. Це праця, яка мусить бути своєчасно закінчена, тепер ведеться, серед дуже несприятливих обставин і з обмеженими засобами. Тут могли би допомогти правники, перекладачі, секретарський допоміжний персонал. Усі, що хотіли б підтримати справу врятування І. Дем'янюка і оборони українського імени грошовими датками можуть пересилати їх на адресу [illegible] 25 3-тя вул. Стемфорд, Конн. 06905.

Р. В.

Це справді...

(Закінчення зі стор. 1)

Братство постало як одна із перших незалежних організацій ще перед іншими молодечими, як ось СНУМ чи Товариство „Лева". Воно поставило собі за ціль оборону Української Греко-Католицької Церкви і українських політичних провідників.

— Чи ваша фінансова самовистачальність допоможе вам у веденні видавництва книжок?

— Розуміється, що на таку ціль нам треба ще багато дечого, зокрема технічних засобів, які, як добре знаєте, у нас дуже скупі. Ось ми тепер їздимо з доповідями та відвідинами українських громад в ЗСА і Канаді та надіємося на їхню підтримку в цьому напрямі. У нас цілий список чого нам треба.

— Ми тут в діяспорі свідомі того як дуже ви тепер потребуєте нашої допомоги і ми стараємося її давати, зокрема коли бачимо таку позитивну настанову до відродження України саме серед молодих людей.

— Так і це добре. Ваша допомога конечна — лише не переносіть до нас ваших спорів і боротьби за те, чиє вище, а чиє нижче. І просимо — хай ніхто з вас не їде керувати Україною. Куди більше можете для нас зробити, заявляючи перед західнім світом, що є Україна! Ось, наприклад, саме тепер прийшов такий важливий момент. Чи знаєте, що арештування Степана Хмари — це перший крок до репресій на Україні? Якщо тепер не встоїмося то у майбутньому буде ще важче. У Львові член редакції „Молодої України" Зеновій Басараб вже зорганізував комітет на захист Хмари, а я маю обов'язок в імені нашої цілої редакції закликати українську громаду в діяспорі стати пліч-о-пліч з нами і допомогти своїми впливами та своїми шляхами, щоб і чужинецькі громадські та політичні організації протестували проти цього безправ'я.

Тарас Чорновіл, який є сином славного українського патріота, правозахисника і талановитого журналіста Вячеслава Чорновола, з першого ж знайомства виявив таку ж енергійність і глибоке зацікавлення найбільш болючими проблемами українського народу, як і його батько.

Тарасові 26 років, навчається на четвертому курсі біологічного факультету, але розмовляючи з ним, не можна не помітити, що все його єство більше схиляється до журналістики. На запитання чи це так, Т. Чорновіл відповідає, що справді мріяв учитися на журналіста, але в умовах тоталітарного режиму всі його численні спроби виявилися марними. Перша змога для нього, як і для дітей багатьох інших дисидентів, вступити до інституту з'явилася лише 1986 року, але на журналістику чи на інші факультети суспільних наук дорога йому все ж була закрита. З інших професій найбільше його приваблювала біологія, тому, після дворічної служби у війську, пішов студіювати біологію.

З приводу задуму започаткувати видавничу діяльність у Львові Тарас пояснив, що видавництво демократичних газет не лише у Львові і взагалі в Галичині, але й в багатьох регіонах східньої України входить у нормальне русло. Незалежні демократичні газети перестали бути самвидавними. Тепер це вже офіційні газети, які не підлягають КПСС.

На питання, чи стала офіційною і самвидавна газета у Львові „Молода Україна", засновником і головним редактором якої є він сам, Т. Чорновіл відповів: „Це видання уже себе вичерпує. Воно зробило свою справу. Справу добру, я гадаю, бо в газеті цій ми перші порушили важливі історичні моменти, гостроболючі питання сучасного життя тощо. Пізніше ті та подібні питання почали порушуватися і в багатьох інших незалежних газетах. Тепер на порі стоїть видання книжкове. Газети допомагають відкривати певні політичні сторінки, але газети не мають змоги в достатній мірі заповнити усі ті білі плями в історії нашого народу. Крім того, з усього видно, що найближчими роками у державних видавництвах, які все ще залежать від КПСС, друкувати справді демократичні твори, без будь-якого втручання цензури, не буде змоги. Видання на зразок „Ярослав Галан звинувачує" або „Буржуазні націоналісти на послугах міжнародної реакції", що запляновані на 1991 рік, яскравий доказ цьому. Отож ми й вирішили на основі газети „Молода Україна" створити незалежне українське видавництво, яке видаватиме саме книжки. Згоду на реєстрацію цього видавництва ми вже отримали, треба лише довершити деякі формальні справи".

Щодо назви видавництва, пояснив Тарас, ще немає остаточного рішення, але переважає думка, що, можливо, це буде видавництво імени Ольжича, оскільки воно має на меті поєднувати і політичну тематику, і культурну й історичну. Тобто усі ті аспекти, які так гарно сплелися в діяльності саме Ольжича.

Конкретним завданням видавництва Т. Чорновіл вважає видання для шкіл. „Ми навмисне взяли на себе цей тягар (тягар тому, що мусимо дбати про якісь фінанси, а книги ці, здебільшого, доведеться передати школам безкоштовно), щоб заповнити найбільші прогалини у нашому шкільництві. Це буде „Коротка Історія України" для дітей, „Історія України" для юнацтва. В майбутньому плянуємо видати факультативні підручники з історії України, історії української літератури, української географії, української політології тощо. Це зумовлено тим, що учителі не мають ні підручників з українознавства, ні відповідного знання. Вони вишукують інформацію в періодичних виданнях, де вона часто буває спотворена і необ'єктивна. Другий наш напрямок — видання книг, які саме на часі. Це література історична, художня і наукова".

Щодо труднощів, то їх є багато, розповідає Т. Чорновіл. Не вистачає фахових редакторів і журналістів. Головно доводиться орієнтуватися на випускників журналістичного, історичного, літературного факультетів. Та й друкарня ще зовсім не обладнана. Треба придбати різні машини й апаратуру, без яких налагодити видавництво неможливо. Потрібен буде і папір. Отож клопотів ще багато.

„Щодо газети „Молода Україна", то вона виходить тепер дещо в іншому варіянті, розповідає Тарас. — Ми намагаємось переродити її на історико-літературно-політичний журнал, який виходитиме раз на місяць і в якому друкуватимуться більш панорамні статті, ніж можна подати в газеті, але менш об'ємні, ніж у книжках".

Назва журналу залишиться „Молода Україна" і головним редактором його далі буде Т. Чорновіл.

На питання, як ставиться він до арешту С. Хмари, Тарас відповів: „Провокацію зі Степаном Хмарою не можна розцінювати як провокацію саме проти Хмари, а як провокацію проти національно-патріотичного руху взагалі. На це вказують багато фактів. Та й президент СССР М. Ґорбачов неодноразово заявляв про свій намір припинити дальший розвиток національних демократичних зрушень. При цьому він не раз підкреслював, що для СССР втратити Україну означає втратити все. Отож і чиняться різні провокації з метою запровадити в Україні військовий стан та влаштувати терор".

Шкода прощатися з такими цікавими співрозмовниками, але на них уже чекає авто, яке помчить наших гостей далі по американському континенті до нових зустрічей і нових вражень.

Ірина й Ігор...

(Закінчення зі стор. 2)

лік і навіть до Румунії. Хоч багато шкільних будинків стоять, мов хатка на курячій лапці, Ірина Калинець повна віри й оптимізму про краще завтра та ентузіязму й енергії до праці з дітьми й молоддю, яка, як і праця доброї господині, ніколи не має кінця.

ПРЕЗИДЕНТ ТУРЕЧЧИНИ Турґут Озаль заявив кореспондентам, що його уряд застановляється над висилкою певної кількости вояків до Савдійської Арабії і дозволу для З'єднаних Стейтів Америки, які можуть користуватися усіма військовими летовищами в Туреччині на випадок воєнни дій проти Іраку. Проти пропозиції президента виступив міністер оборони Туреччини ген. Несіп Торумтай і несподівано для всіх зрезиґнував зі свого посту.